

Національна всеукраїнська музична спілка
Дніпровська академія музики

МУЗИЧНИЙ ТВІР
як феномен
рефлексивно-творчого
мислення

МАТЕРІАЛИ
наукових конференцій

Дніпро
2024

УДК 78.072.2
М 898

Рекомендовано до друку Науково-методичною радою
Дніпровської академії музики
Протокол № 5 від 16.05.2024 р.

Редакційна колегія:

НОВІКОВ Ю.М. – заслужений діяч мистецтв України, доцент, професор кафедри фортепіано, ректор Дніпровської академії музики (м. Дніпро);

БЕРЕГОВА О.М. – доктор мистецтвознавства, професор, професор кафедри музикознавства, композиції та виконавської майстерності Дніпровської академії музики (м. Дніпро);

КАЛАШНИК М.П. – доктор мистецтвознавства, професор, професор кафедри музикознавства, композиції та виконавської майстерності Дніпровської академії музики (м. Дніпро);

ГРОМЧЕНКО В.В. – доктор мистецтвознавства, професор, проректор з наукової, творчої та міжнародної діяльності Дніпровської академії музики, редактор-упорядник (м. Дніпро);

КАПЛІЄНКО-ІЛЮК Ю.В. – доктор мистецтвознавства, доцент, професор кафедри музикознавства, композиції та виконавської майстерності Дніпровської академії музики (м. Дніпро);

ЩТОВА С.А. – кандидат мистецтвознавства, доцент, професор та завідувач кафедри історії та теорії музики Дніпровської академії музики (м. Дніпро);

ВАРАКУТА М.І. – кандидат мистецтвознавства, доцент, професор та завідувач кафедри музикознавства, композиції та виконавської майстерності Дніпровської академії музики (м. Дніпро);

ТУЛЯНЦЕВ А.А. – кандидат мистецтвознавства, доцент, професор та завідувач кафедри вокально-хорового мистецтва Дніпровської академії музики (м. Дніпро);

БАШМАКОВА Н.В. – кандидат мистецтвознавства, доцент, професор та завідувач кафедри народних інструментів Дніпровської академії музики (м. Дніпро);

КУПІНА Д.Д. – кандидат мистецтвознавства, доцент, професор кафедри історії та теорії музики Дніпровської академії музики (м. Дніпро);

РЯБЦЕВА І.М. – кандидат мистецтвознавства, доцент, професор кафедри історії та теорії музики Дніпровської академії музики (м. Дніпро);

ГОНТОВА Л.В. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри історії та теорії музики Дніпровської академії музики (м. Дніпро);

ФУРДУЙ Ю.В. – кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри історії та теорії музики Дніпровської академії музики (м. Дніпро).

М 898 Музичний твір як феномен рефлексивно-творчого мислення:
матеріали наук. конф. / Дніпровська академія музики. Дніпро: ДАМ,
2024. 70 с.

Збірник укладено на основі матеріалів XVIII Всеукраїнської дворівневої науково-практичної конференції «Музичний твір як феномен рефлексивно-творчого мислення» (1 – 2 квітня 2024 р.) та науково-методичної конференції «Репертуар як концепт музично-виконавської творчості» (1 – 3 квітня 2024 р.), що відбулась у рамках Міжнародного конкурсу виконавців на академічних народних інструментах «DniProFolk» у Дніпровській академії музики.

УДК 78.072.2

© Дніпровська академія музики, 2024

2. Станіславська К. Мистецько-видовищні форми сучасної культури: монографія. Київ: НАКККіМ, 2016. 352 с.

УДК 78.071.1

Малахова Маргарита,
кандидат педагогічних наук,
завідувач кафедри інструментально-виконавської майстерності
Київського університету імені Бориса Грінченка
тел. (095) 553 - 17 - 03
e-mail: m.malakhova@kubg.edu.ua

РЕПЕРТУАР І ВИКОНАВЕЦЬ: АЛГОРИТМ УСПІШНОЇ ВЗАЄМОДІЇ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ

Репертуарний аспект, без перебільшення, відіграє домінуючу роль у музично-виконавській творчості загалом, і є ключовим у контексті професійної підготовки музиканта-інструменталіста, оскільки постає константою процесу формування та розвитку цілісної самодостатньої особистості музиканта-виконавця, музиканта-педагога. В освітньому процесі, у межах опанування дисциплін інструментально-виконавського циклу, музичний матеріал, який вивчається, впливає на розвиток технічних навичок, музичного смаку, інтерпретаційних здібностей, художнього мислення, емпатії, світоглядних орієнтирів конкретного здобувача. Зважена репертуарна політика викладача допомагає розширювати професійно-особистісні горизонти студента, відкривати нові жанри, стилі й техніки музичного виконання, сприяє глибшому розумінню музичного мистецтва та розвитку індивідуального виконавського стилю.

Вирішальна роль у доборі репертуару зі спеціального інструмента, складанні індивідуального навчального плану студента, належить педагогу, який «вивчає індивідуальні особливості обдарування учня та рівень його професійного розвитку, зрілості музично-художнього мислення, володіння технікою, культури виявлення почуттів» [1, 259]. Погоджуємося із меседжем, що «уміння підбирати найкращий репертуар для кожного студента – найважливіший показник педагогічної майстерності» [3, 30].

Важливість репертуару в арсеналі виконавця актуалізує тезу щодо критичності в його доборі, дотриманні викладачем певного

алгоритмічного підходу, який забезпечить найкращий результат. Пропонуємо декілька аспектів, що, на наш погляд, є ефективними у цьому процесі.

1. Аналіз поточного рівня студента. Для побудови дієвого плану щодо професійно-особистісного розвитку, ефективного фахового зростання студента, на першому етапі необхідно визначити стартовий рівень його можливостей – ступінь сформованості інструментально-виконавських умінь і вмотивованості щодо професії, рівень розвитку здібностей, художнього мислення, особистісні пріоритети, уподобання тощо. Перший етап надзвичайно важливий у роботі зі студентом, адже об'єктивний аналіз ситуації надає можливість викладачеві підібрати правильні освітні інструменти, зокрема побудувати ефективний перспективний індивідуальний репертуарний план. Дотримання дидактичних принципів (систематичності, послідовності, доступності тощо) та засад індивідуально-орієнтованого підходу є пріоритетними в означеному процесі.

2. Моделювання варіантів перспективного репертуарного плану. Під час навчання на першому курсі першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, логічним вбачається прийом викладача «крок назад». Суть його полягає у свідомому пониженні рівня репертуару, який пропонується студенту на першому семестрі першого курсу. Вступ до нового закладу освіти – нові умови, нові вимоги, новий освітній простір для студента, новий викладач зі спеціального інструмента, підхід до занять і методика роботи якого може суттєво відрізнятись від попереднього етапу навчання. Для викладача новий студент – нова завуальована особистість, яку необхідно розкрити, надихнути, «запалити». Новий репертуар має поєднати ці два світи «викладач-студент». На цьому етапі особливу увагу необхідно приділити добору технічного репертуару та системній роботі над ним. Особливий акцент варто зробити на ефективній організації самостійних занять, раціональному використанні часу, залученні технік тайм-менеджменту.

Логіка побудови перспективного репертуарного плану базується на двох аспектах: дотримання вектору «стартові можливості – поступовість фахового зростання»; охоплення простору «індивідуальність студента (особистісна і виконавська) – різноплановість, синтез і змістовність музичного матеріалу». Художня цінність музичних творів має вирішальне значення і вплив на виконавця, зокрема і на якість процесу навчання загалом: «чим більш

художньо змістовним є твір, тим ефективнішим стає процес формування виконавської майстерності, а разом, і виховання комплексу вундеркінда-виконавця» [1, 94].

Перспективний спосіб планування допомагає «систематизувати всю суму знань студента, весь його духовний досвід» [3, 31]. Зважаючи на специфіку професійної діяльності музиканта-виконавця-педагога, вважаємо за доцільне урахування в перспективному плані наступних напрямків: технічний матеріал (1-2 курси обов'язково), високохудожні твори зарубіжних та українських авторів різних епох, стилів, жанрів (кантиленні, віртуозні, концертні); сучасні оригінальні авторські твори; джазові стандарти; твори для самостійного вивчення; твори для соліста у супроводі ансамблю/оркестру/фонограми; музичний матеріал для читання з аркуша, транспонування; списки повторного репертуару (концертні, конкурсні). Важливим у плануванні репертуару є урахування «артистичного амплуа» студента-інструменталіста [2, 217], прихильності до певного композиторського стилю, жанру тощо. У навчальному процесі викладач має постійно спостерігати за динамікою музично-творчого зростання здобувача, відстежувати прогрес і темпи набуття інструментально-виконавських умінь, особистісного розвитку й, за потреби, вносити корективи у репертуарний план, з метою забезпечення оптимальних умов для формування фахових компетентностей.

3. Репертуар як практичний кейс в арсеналі виконавця.

Робота над новими творами – сумарна реалізація набутих професійних компетентностей. Працюючи над музичним твором, здавалося б, виконавець укотре долає один і той самий шлях: розбір тексту, відпрацювання технічних труднощів, побудова інтерпретаційної концепції та її художня реалізація, концертний виступ, рефлексія, знову концерт, вибір нового твору й далі по колу. Але новий музичний матеріал надає імпульс для нових розв'язань уже відомих задач, адже «до цього зобов'язують і загальна потреба творчого зростання виконавця, і зовсім нові, неповторні умови функціонування вже здобутих навичок, і виникнення нових труднощів та завдань» [1, 243]. У реаліях нових творів набуті уміння й навички формують нові зв'язки, утворюючи якісно новий синтез інструментів інструментально-виконавської майстерності. Художньо-образний зміст окремого музичного твору актуалізує вимогу щодо пошуку окремого художнього рішення, яке в результаті є одним із можливих варіантів багатогранного виконавського процесу. Разом із тим,

вивчений музичний матеріал (повторний репертуар) має систематично повторюватися, змістовно і технічно поглиблюватися, удосконалюватися «вже на більш високому рівні, після того, як твір вивчено напам'ять, виконується бездоганно з технічного боку і апробовано на сцені» [1, 252].

Музичний твір, як окрема одиниця і репертуар, як практичний кейс виконавця, має безпечний вплив на особистість музиканта, вектор його професійно-особистісного зростання. Реалізація художнього змісту музичного твору, презентація власної художньої концепції – квінтесенція виконавського процесу, який вимагає від виконавця акумуляції наявних умінь і досвіду. У навчальному процесі репертуар відіграє ще і роль освітнього ресурсу, який покликаний забезпечити формування фахових компетентностей і розвиток цілісної особистості здобувача вищої освіти.

Література:

1. Давидов М.А. Теоретичні основи формування виконавської майстерності баяніста (акордеоніста): підручник. Київ: Музична Україна. 2004. 240 с.
2. Руденко Н.І. Репертуар як основа майстерності студента. Деякі питання його накопичення. *Музика в системі мистецької освіти: взаємини та протидії*. Одеса: Видавничий дім «Гельветика». 2021. С. 217–220.
3. Семешко А.А. Виконавська майстерність баяніста. Методичні основи: навч. посібник. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан. 2009. 144 с.

УДК 78.071.4

Конькова Марина,
викладач з класу гітари
Паньютинської музичної школи
тел. (050) 934 - 03 - 48
e-mail: konkovamarinakonkova@gmail.com

АКТУАЛЬНІ АСПЕКТИ ПІДБОРУ РЕПЕРТУАРУ ЯК ПЕРЕДУМОВА УСПІШНОГО РОЗВИТКУ УЧНЯ-ГІТАРИСТА

Правильний підбір репертуару з урахуванням особистісних, творчих можливостей учнів – є важливим фактором, що сприяє вихованню і розвитку навичок гри на класичній гітарі. Гітаристи мають широкий репертуар, в якому представлені школи з глибокими